

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZINHÁZI, ZENEI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 „
Negyed évre	3 „
Vidéki előfizetők bélyegköltése egész évre 2 K.	

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

SZATHMÁRY ZOLTÁN.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Piac-u. 71. szám.
(Schwartz-ház) II. emelet, feljárt 1. fölépcsőn.

Hirdetések feladhatók a városi nyomdában Dózsa
György lap-metteur kezéhez is.

Jegyzetek.

Tanév kezdetén.

Nincs szebb kor az ember életében, az ártatlan örömeikkel telt boldog gyermekkoránál, mikor még szerető kezek gondos vezetése mellett vígan tölti játékaik társaságában a jelent, nem törődve a világ hiúságai és gyarlóságával.

Gondoljuk el, hogy az ártatlan és boldog kisdedekből lesz a mai bünökben leledző boldogtalan társadalom. És gondoljuk el, hogy e szomorú átalakulásnak, a szerencsétlen jövőnek mi vagyunk okai előidézői, mi, kik nem tudjuk helyesen nevelni a gyermekeket.

Azt mondják, az iskola van hivatva a társadalmi bajok orvoslására, a korszellem átalakítására. Igaz, nagyon igaz, de ne feledjük el, hogy az iskola ép úgy idomitja a korszellemet, mint a korszellem az iskolát s mikor mi az iskolától várjuk az orvoslást, a mi igényeinknek is meg kell változni, mert az iskola is csak azon ismereteket közli, s azon szellemben halad, melyet mi megkívánunk tőle.

Ma már igen sokat követelünk az iskolától. Tulhalmozzák az értelmet s valóságos kis tudósokat képeznek a gyermekekből. Hát a szív, hát a lélek, hát a kedély? Hát ezeket hol fejlesztik? Ez nem az iskola feladata?

De igen. És ép itt a baj. A gyermekek a nap szép részét az iskolában töltik s így joggal megkívánhatják, hanem neveljék is gyermekeiket. Csakhogy a nevelő irány újabban nagyon is háttérbe szorult. Egyre-másra közlik a száraz ismereteket s nem marad idő a szív és lélek nemesítésére s a kedély képzésére. Pedig hát az-e a cél, hogy tudósokat képezzünk? Nem, hanem csak, hogy tájékoztassuk a gyermeket, megszereztessük vele a tanulást, a világot, az embereket, felköltsük érdeklődését minden iránt, ami szép és jó, szívét, lelkét nemesítsük, szóval, hogy életrevalóvá tegyük.

És mi mit teszünk? Még nem is élt a gyermek s már megvénytjük, még nem is játszott s már is eljátszatjuk vele kis játékaikat.

Nem így kell a gyermekkel beszélni; ne vegyük el kedvét, még mielőtt kedvet csináltunk volna. Hagyjuk meg játékaikat s gyermekségét kezdetben; ne is sejtse, hogy a tanulás komoly munkái, mely a megélhetésre szükséges. Ne az önzés, ne a haszonlesés legyen már kis gyermek munkájának is rugója. Ne

kényszerüségéből, hanem kedvből, érdeklődésből tanuljon a gyermek. Tehát első feladat: kedvet csinálni és érdeklődését felkölteni a tanulás iránt, mi pedig csak úgy lesz lehetséges, ha nem csupán közöljük az egyes ismereteket, hanem kellő lelket is öntünk azokba, szépségeiket kiemeljük s a gyermekkel meg is szeretettjük.

Szóval nemcsak az értelem, de az érzelem s kedélyvilágára is hassunk, mert az oly ismeret, mely csupán az értelmet foglalkoztatja, soha sem oly állandó, mint az, mely egyszersmind érzelmeinket is megnyeri. De másrészt azért is előnyös, mert a gyermek megszokja valamiért, nemcsak azért érdeklődni, lelkesülni, mert az szükséges, mert abból haszna lesz, hanem azért is, mert az szép, tehát a szépet önmagáért s nem az általa elérhető haszonért szereti. Ki megtanulja a szépet szeretni, a szépet küzdeni, lelkesülni, kinek a nemes iránti érzelem már gyermek korában fejlődik, az egyszersmind jó és igaz is lesz; már pedig az elválaszthatlan jó tulajdonsága e három ikertestvére képezi az összes társadalmi erények alapját.

Ha figyelemmel lennének erre iskoláink, — pedig nem is kerülne oly igen nagy fáradtságba! — sokat, nagyon sokat lendítenének a szegény beteg társadalmon, melynek lelke szánalmasan nyög a száraz értelmiség, rideg önzés és szeretetlenség nehéz békóiban. Képeznének nemcsak értelmes, de igaz, jó és önzetlen becsületes embereket is, s így rövid idő alatt felderíthetnék a társadalom egére az oly sokaktól óhajtott jobb erkölcsök hajnalát.

Saison.

(Szeptember.)

A Debreczeni Szemle számára írta: TÁRNAY IVÁN.

Beköszöntött a kalendárium első „embere” és magával hozta az őszt. A szép idők már csak emléken és reményben élnek és az überciher stilszerű kísérője a náthától duzzadt orroknak. Néha ugyan a szeptember vetekszik a legszebb augusztussal (sőt talán le is győzi azt, mert az a kevés hervadás, mi vele jár, csak kedvesebbé teszi), de mégis, hiába mutat a hőmérő annyit, mint a kánikulában, csak ősz az már s ha kora délután még a szabadban lubickolunk is és este felé már uj bőrt szednénk magunkra.

Különben ez idén nem panaszkodhatunk a hőség ellen s ha nem csalódik egy öreg gazdatiszt ismerősöm, úgy hamarosan vége lesz az ősnek is és reánk kopog a tél. T. i. attól hallottam, hogy, ha a zsidó ünnepek korán esnek, az rövid és zord őszt jelent. Benne a tapasztalás alakította ki ezt a tételt s ugyancsak siet az őszi munkákkal, mert ezidén korán estek a zsidók ünnepei s nemsokára egyedüli szerelmünk a természetes Meidinger lehet.

Nagy varázsló ez a szeptember! Ahogy megérkezik, átalakul a város. A kihalt utcák benépesednek, a lefüggönyözött ablakok kinyílnak, jókedv, élet forgalom váltja fel a nyár lethargiáját.

Az iskolák kapui megnyílnak és hangos diák-sereg rója az utat odáig. Ugy hiányzott ez a kis nép az utca képiról eddig s oly jól esik látni az öklömnyi emberkéket, amint egy-egy könyvcsomóhoz szijazva igyekeznek az utcán.

No és a gyerekekkel együtt megjönnek a mamák is. Kiki megszépülve, meghizva vagy fagyva, aszerint, hogy Marienbadban vagy Karlsbadban költötte-e a férjétől elájulás, sirógörcs és elválási fenyegetés segítségével kipréselt pénzt. Ma ugyan már lehet veszély nélkül Kukutyinban is nyaralni, nem tudja meg a legjobb barátné. A zseniális „Irisz“ intézet küldi az anikszokat Heringsdorfból, Ostendéből, Helgolandból 20 márkáért, sőt egy berlini cég 25 márkáért a a legelölkelőbb külföldi hotelek márkáit szállítja egész tömeggel. Ezzel aztán teleragasztjuk a pakkunkat s biztos, hogy kebelbarátnónk megpukkad s elvégre az a fő. Az meg csak magától értetődik, hogy nem azért szerzi az ember drága pénzen a fürdői impreszsiókat, hogy azokat magának tartsa. Ezeknek leadásához összejövetelek kellene s így megkezdődnek a zsurok is lassan. Zsurt pedig elképzelni se lehet egy-egy hosszuhaju művész nélkül. Tehát már ezek is itt vannak s így lassan megindul az élet, melynek megindítója egy bűvös szó, szeptember.

És ha már szeptember őszi hónap, úgy legfontosabb kötelességének tartja minden füzfa poéta, őszi verset írni s ezzel csökkenteni a szerkesztők aggodalmait a téli hideg irányában. Különben ezen urak is kezdenek már ilyenkor komolyodni, kezdik meg nem ismerni az ifju titánokat, kiket kollega urnak szólítottak jó honorárium hiányában, a kánikula idején.

Az ötlábu borju és kétféjü kutya elvonul pihenni jövő ilyenkorig s a legvakmerőbb fiúmei cápa sem mer annyi bátorságot venni magának, hogy megjelenjen a lapok hasábjain.

Odakint a határban pedig mindég több a szántás, ami már csakugyan őszt jelent, csillog az ökörnyál szála. Egy tanyáról a másikra ballag nagy tarisznyás kis emberek csoportja az iskolába. Óvatos nyulak őrzik a bundájukat a felszabadított vadászoktól s egy-egy levél komolyan véve az őszt eljöttét, nehéz gondolkodás után, melybe belesárgul, pirul, lepereg az ágról, utána egy másik, azután mind több s a végén mindnyájan mélabusan konstatáljuk, hogy itt az őszt.

MI A SZÉP?

A Debreczeni Szemle számára írta: CZ—F.

— *Mi a szép? Az összhang látható világa,
Ég s föld szerelmének misztikus virága,
Örök földi meznek álmódott sejtése,
Titkos óhajlások életre keltése?*

— *Mi a szép? A hajnal tündér pirkadása,
Virágok kelése, rügyek fakadása,
Napsugár játéka, hullámok lengése,
Pacsirta éneke, harangok csengése?*

— *Mi a szép? A multnak visszatérő fénye,
Vagy megsejtett vágyak jövő reménye,
Az-e, amit bírunk, az e, amit kérünk,
Az e, amit várunk, az e, mit remélünk?*

— *Mi a szép? Mindeddig hiába kerestem
Rózsás hajnallájon, csöndes néma esten
Ég és föld titkolta — vagy talán csak váraszt
És most léged küldött meghozni a választ?*

*Édes! Te vagy a szép látható világa
Ég s föld szerelmének Te vagy a virága,
Örök földi meznek Te vagy a sejtése,
Te a titkos vágyak megtestesítése.*

NEM MEREK RÁD NÉZNI...

*Nem merek rád nézni
Félek, visszanezész.
Nem merek rád nézni,
Félek, megigézesz!*

*Nem merlek feledni,
Hátha elfelednél.
Nem merlek szeretni,
Hátha nem szeretnél!*

Capri szigetén.

— II. közlemény. —

A Debreczeni Szemle számára írta: Czerny József.

Természetes, kedves Ómegám, hogy én mindig azokhoz és azok nevében szólok, kiknek izmai még feszülnek s még ép érzékekkel, fogékony, meg csapodár lelkülettel bírnak. Ha mind oly embereket láttam volna magam körül, minő te vagy, kedves Ómegám, úgy nem kellett volna unatkozás miatt öngyilkosságra gondolnom.

Eliserem mindazok szükségét és jogosult igényeit, kik csendre, nyugalomra, pihenésre vágnak; kiknek óhajása a jó lelkiismeret altató dalával elszunnyadni s a jámbor semmittevés szándékával ébredni. Semmi kifogásom az ellen, hogy pensionált polgármesterek, rokkant veteránok, bozontos festők, kiérdemült honatyák, félreismert szépségek, csalódott vagy megcsalt aggszüzek a boldogság e szigetén új paradicsomot találjanak. És csak magasztalni tudnám az élethez tapadó ragaszkodást, mely hervadásában, csalódásában is kitart s bár lassu, de megfontolt léptekkel nézi a kanyarodások gyhangu gýmásutánját. Bizonyos, hogy minden helynek,

minden vidéknek meg van, vagy meg lesz a magadalnoka. Megerjük még, hogy egy dekadens a pontini mocsarak ingoványába téved s eddig nem ismert harmóniákat csal ki maláriából, lázból, szunyogcsipésből, dögleletből. Caprinak is megjövend Home-rosa vagy Burnse.

Hogy a jövő e tisztos dalnokai tényleg prosperálhatnak majd, az iránt semmi kétségem. Ha Heine tőkét tudott kovácsolni abból a hizott uzorásból, miért ne tudnának ők Capriból? Hiszen, ha Caprit authroponorfizálni fogják, egészen jól állíthatják azt elénk egy elhizott, kopasz, fogtalan, vén uzorás személyében. Viszont azonban férfias erények és hősi tulajdonok tárházából is merithetnek tetszés szerint. Ha például a tisztességet volna kedve társadalmi jelentőségének egész nagyságában föltüntetni, nem büszkén hivatkozhatnék-e arra, hogy Capri e szempontból egy iskolája lehetne Itáliának, mint a charlottenburgi technika a mérnökségnek, vagy Monte-Carlo a férfias elszántságnak? A tisztességes szót Caprin valami különös nyomatókkal hangsúlyozni, valóságos pleonazmus. Caprézer már magában annyit jelent, mint tisztességes, becsületes. Innét a gyűlölség, mellyel a nápolyiak irántuk viseltek s a nápolyiaknak van is okuk e gyűlölségre. Hogysisne volna, mikor a caprézerek azt a rossz hírt költik róla, hogy valamennyien lóköttők! S ha Nápoly utcáin úgy az embereknek homlokára volna írva a hely, honnét származnak, úgy a caprézereket egy csomó nápolyi üldöznő bizonyára úgy, mint a verebek szokták azon társaikat, melyeknek bubjára valami csintalan iskolásfiú spanyolviasz sipkát nyomott. Viszont azonban alig akad nápolyi, ki e vádat viszonozni merné azon állítással, hogy a caprézerek szintén egy faját alkotják a lóköttőknek. Mondom, ezt sohasem tudtam egy nápolyi ajkáról se kicsalni. Alig van tény, ami jobban megerősítene, mily emberfölötti emberséggel birnak a sziget lakói. Akárcsak Utópiában volnánk, hol a birvágy megszűnt a rossz csirája, melegágya lenni; hol az aranyakat kilincsekre használják, a gyémántot utcakövezésre s az emberek lelkét a felebaráti szeretet úgy dagasztja, mint a tengeri szél a mótoros vitorláit! Csalók, zsebmetzők, gyilkosok, betörők, kasszafúrók, kerítők oly nehezen volnának találhatók Caprin, mint anti-alkoholisták Londonban, vagy szellemes emberek Némethon tudósai közt.

A Charles-cirkusz Debreczenben.

A cirkusz kulisszái körül.

Barnum óta nem volt az országban olyan nagy érdeklődés cirkuszi előadások iránt, mint amilyen a Charles-cirkusz igazán művészi produkciói mellett megnyilatkozik. Debreczenben is éppen olyan fokozott volt ez az érdeklődés, mint a többi nagy magyar városokban s az eddigi előadásokat, pedig az elsőt például eső is verte, zsufolt aréna nézte végig.

Őszinte kritikát mondhatunk ezekről az előadásokról, miután azok már a művészet körébe is tartoznak s megállapíthatjuk, hogy a cirkusz arányai páratlanok. Előkelő izlés, az e fajta művész produkciókban elérhető legnagyobb színvonal, sok újszerűség jellemzi a Charles-cirkuszt, mely e tekintetben még a Barnum-cirkusz zürzavaros khaoszos előadásait is túlhaladja.

MISS CHARLES.

A Debreczeni Szemle olvasó-közönségét azonban bizonyára jobban ér ekli az, amit a mi mindenről pompásan beszámoló napilapjainkban nem olvasott. Intim dolgokról számolunk itt be, arról, hogy milyen külön világot élnek ott kinn Charlesék, a többszörös milliomm igazgató és bájos felesége, aki huszonöt oroszlán felett uralkodik az ő külön birodalmában.

Az a sok ezer ember, aki vénignézi a cirkusz előadásait s az állatseregletet, sajnálhatja, hogy nem láthatja a ponyvasátrakból s fedett kocsikból álló vándorfalu legérdekesebb részét, Charles igazgató mozgó lakását. Igazi amerikai ötlet. Három kocsiból egy külön házat állítanak össze, amelyben egy modern lakás minden kellékét meg lehet találni. Az igazgató családjának lakása a ponyvasátrak mögött, elkerített helyen van s az odatarozókön kívül csak újságírók juthatnak oda. Dezső Gábor kiváló író kollegánk, a cirkusz szeniális titkáranak szivességéből e sorok írójának alkalmá jutott látogatást tenni az érdekes lakásban.

Már a lakás külseje is meglepő, kedves képet nyújt. Színes élővirágokkal diszitett rácsos terras vezet fel az első kocsiba, amely előszobának s konyhának van berendezve. Természetesen az előszoba külön van választva a konyhától. Ragyogó rézfogas, esernyőtartó, tükör s minden egyéb szükséges kelékből áll az előszoba berendezése, a konyha pedig a gazdag felszerelésével diszére válhatnék akármelyik uriháznak.

Kísérőm bejelentett az igazgató-művészno feleségének, aki szívélyesen fogadott s végigkalauzolt a lakásában.

— Tessék, itt vannak az én szobáim — mondotta — s felnyitott egy ajtót. Alig két méter széles s valamivel hosszabb az egész fülke, de pazar kényelemmel van berendezve. Izléses, csinos, filigram-garnitúra, fehérmárvány kandalló, kis asztalka, egzotikus kézimunka-diszek, süppedő szőnyegek s ki tudja még mi minden van itt felhalmozva. Ha az ember kívülről nézné ezt a kocsit, azt hinné, hogy egymásra dobva sem férne el egy női fogadószoba berendezése s odabent pedig minden egyes butordarab nagy izlésel van elhelyezve. Ebből a szobából tovább nyílik az igazgatóno dolgozó szobája, kényelmes bőrdívánnyal, az asztalon női írógéppel s egyéb apróságokkal. Az előszobából jobbra az igazgató szobái vannak komolyabb, de épp olyan drága és izléses butordarabokkal berendezve, mint a feleségéé. Itt a bőrbutorok dominálnak. Disze az egyik szobának egy vert rézkandalló. Az ebédlöben két miniatűr kredenc áll s asztal székekkel.

WAGNER HENRIK tigrisidomító viaskodása a bengáliai fenevaddal.

A hálószobában csak egy rézágyat lát/am. Az igazgatóno észrevette a kíváncsiságomat s mosolyogva mondotta:

— A mi lakásunkban nincsen hely két ágy számára s így inkább sohasem veszünk össze a férjemmel, hogy egy ágyban aludhassunk.

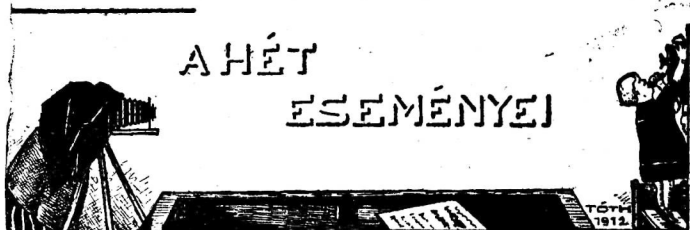
Meg kell még említenem, hogy Charles igazgató mozgó-lakása annyira modernül van berendezve, hogy a szobákat villany világítja s a konyhában vízvezeték van.

Távozásunk előtt Charles asszony az állatszelidítésről beszélt.

— Az állat pszichologia ismerete épp oly fontos az állatszelidítésnél, mint az ostor — mondotta. — Az állatidomítónak meg kell mutatnia hatalmát a vadállat fölött. A merész és éles tekintet a fékezés hatalmának első föltétele. Használunk különböző fenyegető eszközöket: tüzet, vizet, szegés korbácsot,

villamos-ütést; továbbá olyan mester-fogásokat, melyek bizonyos családoknak el nem árult titkai. Egyébként az állatszelidítés eszközeinek is meg van a maga határa. Nem egyszer okozta a szelidítőnek vesztét valami vigyázatlanság, vagy az állatok rendkívüli izgalmi állapota. A fogságban született vadak megszelidítése nem nehéz feladat. Én magam nagy kedvvel foglalkozom az állatok szelidítésével s nagyon szeretem a jószágjaimat.

Charles asszony ezt mindjárt be is bizonyította: távozásunk után bement a ketrecek közé s maga is segédkezett az etetésnél.

ADATOK AZ ŐSZRŐL.

*Benne vagyunk már az őszben
Könyökig:
A kertet a kávéházból
Kilövik.*

*Panamát a forgalomból
Bevonnak,
A nagyerdőn vége van a
Szezonnak.*

*Mint a lakó háziurtól
Üldözve,
Gólya, fecske költözködik
Külföldre.*

*Hull a levél a lombokról
Ezernyi
S kezdik szénnek, fának árát
Emelni.*

*Szezont most nyit nátha, csúz és
Itt az ősz,
Uj toalett, cipő, kalap
És ploróz.*

*Még egy pár hét és érezzük
A vágyat,
Hogy megnyissák — s megnyitják a
Színházat.*

*Még egy pár hét s Zilahyné
Itthon van
És Borbély is színpadon és
Páholyban.*

*Az iskolát itt is, ott is
Megnyitják,
A csatornát, kövezetet
Javitják.*

*S. pár szimptomát ha kihagytam
Volna itt —
Lásd a többi lapok szezon-
Dalait.*

— **A debreczeni milliók.** A városi tanács napokon keresztül tárgyal a pénzintézetekkel, hogy elhelyezze a kölcsönkapott millióit. Csodálatos, hogy a pénzintézetek, melyek mindig azzal védekeznek a hitelre szorulókkal szemben, hogy nincs pénz, ilyen sok fejtöréssel okoznak maguknak felesleges gondokat, mikor van pénz. Most már elgondolhatjuk, mennyi bajuk lehet, mikor igazán nincs pénz. A városi tanács nagyon helyesen cselekszik, ha úgy muk-fuk nem adja oda a milliókat a bankoknak, amelyek — kíváncsiak vagyunk, mit fizetnek *folyósítási díjak* címén annak a városnak, amely város közönségétől ők minden nagyobb összegnél szednek ilyen szép címen summákat.

*

(!) **Kenyeret és cirkuszt.** Ezt a régi jelzést keservesen érezték e héten a debreczeni kávéházak és mozik tulajdonosai. A népnek valóban kenyér kell és cirkusz és ha már a mostani gazdasági krízis és keresethiány folytán soványan jut ki a része a kenyérből, legalább a cirkuszi örömeiket élvezte fenéki. Boldog lehetne Justh Gyula, ha az ő népgyűlésein olyan tenger közönség ujjongana, éljenezne és tapsolna, mint a Carles-cirkusz előadásain, amelyeken esténként öt-hatezer ember ujjongott a nézőtéren. Amiből talán mégis csak az a tanulság, hogy a nép nemcsak általános választójogot, hanem életörömet, izgalmat és szórakozást is akar. És akár jogról, akár látványosságról van szó, a tömeget mindig a kíváncsiság, az érdeklődés vonzza és aki ezt az örök szenvedélyt ki tudja elégíteni, az uralkodik a tömeg fölött. És talán az a mérhetetlen előnye Charles Kronének, a cirkusz-igazgatónak, a népgyűlések rendezői felett, hogy ő nemcsak szavakkal, hanem az emberi erőnek, zsenialitásnak vadállatokkal szelidítő erejével tudja elkápráztatni a népet. És amikor ott látja a tömeg Charles Kronét a bőszi tigrisek és oroszlanokkal bátran farkasszemmel nézve, méltán töpreng el azon, nem végezhetne-e eredményesebb hivatást ez az ember, ha miniszterelnök vagy képviselőházi elnök lenne a magyar parlamentben!

*

)-(**Hartl Lujza a bretlin.** Ime az élet költészete, amelyet mindig megtör az élet prózája. Hőskölteménynek indult a Hartl Lujza története s kabaré-dal lett belőle, amelyhez már valószínűleg komponálják a muzsikát Zerkovitzék, meg Heidelbergék. Hart Lujza a bretlire megy, amit nem megszólásképpen mondunk, hiszen minden kenyérkereset makulátlan és tiszta, ha a kenyérkereső becsületes. De ez a romantikus pofozkodó kisasszony valahogyan még is más sorsot érdemelt volna az érzékeny szívek képzelete szerint. Mi megmondtuk előre, hogy senki se keressen tragédiát a Hartl Lujza esetében, mert végül is komédiát talál. És ez a példa bizonyítja azt, hogy alezredes kisasszonyoknak nem való a pofozkodás, ha komoly urinő számba akarjuk venni őket s hogy igazi példát csak az a nagyváradi kisasszony nyújtott, — a nev. mellékes, mert az nem akar bretli-művészni lenni, — aki felkérte a felebbvalóját, mert legyeskedni próbált vele a hivatalban. Egyébként a nő ne avatkozzék a férfiak dolgába.

(?) **Charles — sár lesz.** A hét legrosszabb viccét a Charlesz cirkusz hozta magával s a Hungária kávéházban Dezső Gábor a cirkusz szellemes író-titkára adta át a nyilvánosságnak az első délutáni pikkoló mellett. Az első napon ugyanis csöndes őszi eső fogadta a bevonuló cirkuszt. Merengve nézte a bohémasztal az esőt. Mi lesz — az esti előadáson, — kérdezte valaki. A sajtó-titkár flegmatikusan jegyezte meg:

— Nem bánja ezt Charles (Sárlesz)
Hogyha este sár lesz.

Az egyik újságíró rögtön válaszolt rá:

— Hogyha este sár lesz,
Charles-éknek kár lesz.

Általános volt a vélemény, hogy a legnagyobb baj Debreczenben is az, ami általában a vidéken, hogy a közkörház elme-megfigyelő osztályába, — mint az egy e heti rendőrségi esetből is kiderült — több nem fér.

*

+ **Cigányok a Quarnerón.** Nekünk igazán jó az Istenünk: mindig gondoskodik róla, hogy akadjon valami felpanaszolni valónk. És ez a mi jó Istenünk nemcsak itthon, de külföldön is velünk van és ott is megadja nekünk a mi mindennapi panaszunkat. Idehaza valahogy rendbe jöttünk volna a Gotterhaltéval, meg a többi magyar nótával. Most tehát az a panaszunk, hogy külföldön nem türik a magyar muzsikát. A horvátok, szerbek megrontják mulatságunkat a Quarnerón, ahova mi magyarok fürdőzni járunk. Nem hallgatják meg a magyar nótát s elzavarják a cigányokat. Bizony rettentő dolog, hogy az ember még fürdés közben se hallhat magyar kesergőket. Ha ilyet valamely idegen nációbeli embernek elmondunk, az mosolyog rajtunk s azt mondja, hogy az ember esztendőként azért megy egyszer külföldre, hogy valami mást is halljon és lásson, mint a honi dolgokat. Hisz olyan egyszerű, hogy aki a sárbogárdi cigányokat akarja hallani, az lerándul Sárbogárdra s nem utazik 15 órán át a Quarneróra, hogy aztán odahozasson egy sárbogárdi cigánybandát. De Sárbogárdon hallani sárbogárdi cigányokat, ez nagyon egyszerű multság, mi pedig szeretjük komplikálni a szórakozásunkat. Micsoda élet az olyan, ahol még panaszkodni se lehet! És mi lenne a magyar virtusból, ha mi Czirkvenicán vagy Lovranában nem mutathatnánk meg a szerbnek, horvátnak és olasznak, hogy juszt is Sárbogárd. És meg is mutatjuk. Az idegen pedig, akinek mindezt felpanaszoljuk, csakugyan mosolyog. Nem érti, hogy miért mennek ezek a mi uraink külföldre. Hogy mosolyogjanak rajtuk? Bocsánat, mondja az idegen, de mi az urakon — odahaza is mosolyoghatunk.

*

(—) **A Suchán-cirkusz** e héten igazán szenzációs műsorral rendelkezett. A rendőrség azonban kifogásolt egy detektív drámát, amelyben pedig a jó erkölcsök győzedelmeskedtek. Miért?! E dráma után nem apacsok, hanem detektívek szerettek volna a gyerekek lenni. Az pedig rá férne a debreczeni rendőrségre. Például egy Nic-Winter, aki elfogná a Vági István ékszerész betörőit. Kár ennek a mozgószinháznak a dolgait megnehezíteni, mert igazán sok szépet produkál s szórakoztatva tanít. A múlt héten például a jéggyártásról stb. sok szépet, tanulságost produkált. Az e heti műsort ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Színészek fizetése régen.

A debreceni színtársulat 1867-ben.

A magyar színeszt évtizedek óta rendszeresen elszakadt a régi hagyományoktól. A mai színészek nem a nemzet napszamosai többé, hanem okleveles urak és asszonyságok, akik mint bejegyzett cég társai működnek a maguk egyéni hiusága s önző érdekeik javára abban az irányban, hogy a tűnő perc hervatag dicsősége mellé mentül több csengő ércet szerezzenek. A hűhó pengő cimbalma mellett vígan élnek és szedik a pillanat virágait. Nemzeti hivatásról alig álmodnak már; csak robotolnak és tülekednek a habérlevelekbe csomagolt kalácsért.

A nemzeti irodalmonhoz semmi közük; sőt a nemzeti művészetről is csak úgy beszélnek, mint lomtárba került ócska fringjáról, melyet józan ember manapság legfőlegbb kegyelettel megcsodál, de oldalára nem köt.

Sivár mesterséggé kérgesedett a rajongó tehetségek egykor oly magasztos pályája, melyen hajdan a régi magyar udvarházak nemes gyermekei apaátok sulya alatt is az eszményi önfeláldozás oltáráig tudtak emelkedni, hogy szent ügyért égjen el lelkük a mártíromság tüzén...

Ezek a szomorú gondolatok suhantak át lelkeimen, midőn a napokban egy fakó papiros akadt a kezembe. Nem volt rajta más, csak egy sereg név, meg a nevek mellett száraz számok.

A debreceni színtársulat tagjainak névsora ez 1867-ből. És a nevek után a számok a színészek fizetését jelentik...

Istenem, minő más világ volt az akkor! Pedig nem is olyan régen, mindössze 45 évvel ezelőtt! De mintha századok tüntek volna el azóta, magukkal sodorva nyomtalanul mindent, ami szép, nagy és nemes volt — a feledés honába.

Ime itt az írás! Rideg névsor, köznapi adatok. De követ gördit le az emlékezet a nagy idők sirjáról, midőn ezeket a neveket betüzi.

Mennyi ismerős név! Soknak akkori dicsősége ma már csak mese; igaz se volt talán. De nem egy ma még fényesebben ragyog, mint akkor tündökölt.

De hallgatok. Beszéljen maga a névsor minden további megjegyzés nélkül.

Ime a debreceni színtársulat névsora 1867-ből és a tagok egy hónapi fizetése hozzá:

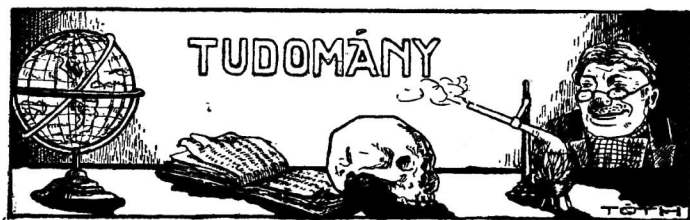
Balázs Berta kardalosnő 35 forint, Balázs Ilka színésznő 40, Bányai Lajos pénztárnok 50, Bartha Elek segédszínész 40, Bednarz József kaszirozó 40.

(Folyt. köv.)

A' költő és az asszony. (A Falconieri-villa.) Voss Richárdnak, a németek egyik legérdekesebb és legkülönösebb tehetségű írójának legtökéletesebb alkotása. Voss Olaszországba szerelmes. Majdnem minden elbeszélésének és regényének színhelye Itália. A betűk szinte izzanak, a szavak ragyognak és a mondatokból kiáradó illat szinte kábít. Tollal még sohasem festették meg olyan káprázatos színpompával Róma környékének azokat a csodás szépségű tájait, melyek Frascati közül, a Tusculum romhegye közelében terülnek el. Ha más nem volna ebben a regényben, mint ezek a kábító színpompájú leírások, akkor is el kellene mindenkinek olvasnia, akinek érzéke van a természet és a művészet ama szépségei iránt, melyeket a Falconieri-villa kertje, parkja, ligetei és termei foglalnak magukban. De a regény emellett a legérdekesebb és legmeghatóbb történetek egyikét beszéli el, Cola Campana grófnak, a híres drámaírónak életét, ki sikerei tetőpontján ismeri fel, hogy van igazi tehetség és a Falconieri-villában rejtőzködik el a hir és az emberek elől. Egy csodás szépségű, de csöndes, csalódás megtörte nő, Mária mellett tölt itt el husz esztendő. Álmodozva, tétlenül. Máriához nem szerelem, hanem a mélységes szájalom fűzi. Már feje őszbe csavarodik, mikor hirtelenül, váratlanul a szenvedély vihara ront be a Falconieri-villa remetéjéhez: Sora hercegnő, a közeli Villa-Borghese urnője, ki a római nagyvilági élet fáradalmaival jött kipihenni a csöndes helyre. Beteg, azt hiszi, meghal, annyi szerelmi játék után meg akarja ismerni a „nagy szenvedélyt” és ezért felrázza álmából a Falconieri-villa rajongóját. Sora hercegnő azt hiszi, hogy komolyan szeret, pedig most is csak játszik, ami, — míg ő a játék után Cannes-ba siet újabb szenzációk után, — Cola Campana grófnak az életébe kerül. Elborult elmével eltengődik még egy ideig, azután lovával beugratott ama tusculumi szakadékba, mely fölött életének legholdogabb perceit töltötte Sora hercegnővel. Ez a regény cselekvényének a vázlata. Ugyszólván csak kerete a gyönyörű képnek, melynek minden részlete ezernyi szépséget tár az olvasó elé. Gerő Attila, a regény fordítója művészi munkát végzett. Voss Richárd stílusának minden raffinált szépségét meg tudja éreztetni. A regény az Athenaeum Könyvtárának legújabb köteteként jelent meg és bizonyára csak növelni fogja ennek az izlésével és olcsóságával kiváló vállalatnak népszerűségét. A kötet fedőlapját Basch Árpád művészi illusztrációja díszíti. Ára tartós vászonkötésben 1 kor. 90 fillér.

Az e rovatban felsorolt művek kaphatók Hegedűs és Sándor könyvkiadóhivatalában, Kossuth-utca 11. szám.

A nap hőenergiája. Mayernek és Helmholtznak az erő megmaradására vonatkozó tanai óta természettudósok fokozott ambícióval tanulmányozták a nap melegét a praktikus fölhasználás szempontjából. Vizsgálódásaik során rájöttek arra, hogy különböző energia-fajok főforrása a nap. Minden meteorológiai jelenségnek és annak a roppant erőmennyiségnek, mely a világot mozgatja, a nap a centruma. A nap hevénél a köszénben lerakott energiáján nyugszik az egész mostani kultúra. A köszénbányák várható kiapadása — Angolországban ez százötven év alatt következett be — az elé a feladat elé állítja az embereket, hogy újabb ilyen energia-forrást keressenek. Ilyen irányban történtek a kísérletek és a tudósok megpendítették többek közt a folyóvíz elektromos energiára való fölváltásának eszméjét. E tekintetben különösen a Niagara-zuhatag, mint legalkalmasabb kísérleti médium, felé terelték a közfigyelmet. Legutóbb a nap melegének közvetlen kiaknázását is megpróbálták homoru tükrök segítségével. Bessemer egy készüléket talált föl, amellyel a nap sugarait egy gözkatlanba levő vízre lehet működtetni. Algirban és Kaliforniában a nap-melegét szivattyuzásnál használják hajtóerőnek. Báró Lade most egy munkát adott ki ilyen címmel: „A nap-meleg közvetlen fölhasználásának problémája“. Ebben a munkában báró Lade beszámol a probléma megoldása iránt végzett kísérleteiről és eredményképp kimondja, hogy gömb vagy hengeralku homoru tükrök fókuszában összpontosított napsugarakkal thermobateriákat lehet megindítani és az így keletkezett áram akkumulátorok megtöltésére fordítható. Ilyen módon óriási mennyiségű elektromos energiát lehet előteremteni kényelmes föltételek mellett. Báró Lade elismeri, hogy terve megvalósítását nem egy akadály nehezíti meg, de reméli, hogy a technika előrehaladásával ezek a nehézségek elháríthatók.

A jövő tápláléka. Marcelin Berthelot, a híres kémikus egy folyóiratban rendkívül érdekes cikket ír a jövő táplálékáról. Berthelot azt hiszi, hogy jövőben kémiai uton fogják készíteni az eledeleket és ez már csak rövid idő kérdése. Az élelmiszerek három osztályba sorozhatók: zsirtestek, cukrok és szénhidrátok és fejttestek. Még csak az utóbbiakat nem tudják vegyi uton készíteni. Minthogy ma már egy csomó festéket és parfümöt, amiket nemrég még növényekből állítottak elő, mesterségesen, kémiai uton készítenek, akképp nemsokára a maiaknál sokkal táplálóbb ételeket fognak gyártani a vegytan segítségével. De, azt mondja Berthelot, óvakodni kell attól a téves hittől, hogy a kémiai eledelek pasztillák, vagy kis táblácskák lesznek. Az ételek terjedelme és sulya mindig jelentős tényező lesz az emberi táplálkozásban. A nélkül, hogy Berthelot értekezését készpénznek vennők, nem tartjuk lehetetlennek az állításait. Ha a tudomány tényleg képes lesz az állats tenyésztés és földmívelés megkerülésével olcsó élelmes enivalót teremteni, egy ilyen esetleges találmány történelmi fontosságát egyelőre megmérhetets lennek kell tartanunk. A termelés és fogyasztásközött fennálló viszony óriási változása következ-

nék be utána éppen a szegényebb néprétegek javára. Az agráriusok konzervatív irányu hatalma egy csapásra megsemmisülhetne, a gyáripar eddig elképzelhetetlen fellendülése százezer számra toborozna munkást a kisgazdák és a földmivesek soraiból. A megnövekedett ipari tömegek megélhetése óriási módon megkönnyebbülne s a megélhetés ilyen megkönnyítése szellemibbé tenné az embernek ma majdnem teljesen anyagi életét is.

A debreczeni Zenekonzervatóriumban augusztus hó 30-án megkezdődtek a beiratások. Főtanszakok: zongora, hegedű, ének, cimbalom, gordonka, szavalat. Tandij: havonkint 8 korona, a közép-osztályban 10 a felsőkben 12 korona. Beiratás 5 korona. Tanárok: államilag képesített okleveles tanárok, művészek és kiváló pedagógusok. A tananyag és módszer azonos a Zeneakadémiáéival s miután a tanárok legnagyobb része az akadémián szerzett állami oklevelet: a konzervatóriumnak módjában van ezt nemcsak hirdetni, hanem a gyakorlatban keresztül is vinni. A tanításban s zenei nevelésben elért siker eredményének tekinthető, hogy a zenekonzervatórium ma már Debreczen s az összes vidéki városok között a legnagyobb s tanárai képesítése szempontjából a legmagasabb színvonalu zeneintézet. — Beiratási idő mindennap d. e. 9—12, d. u. 3—6 óráig az iskola Kossuth-utca 20. sz. alatti helyiségében. Bővebb felvilágosítással szolgál: P. Nagy Zoltán igazgató.

A debreczeni zenekonzervatórium komoly, céltudatos munkálkodásáról az intézet fejlődésének következő adatai tanuskodnak: 1908—9. tanévben volt 77 tanítvány, 1 tanár. 1909—10. tanévben volt 191 tanítvány, 4 tanár. 1910—11. tanévben volt 253 tanítvány, 8 tanár. 1911—12. tanévben volt 323 tanítvány, 11 tanár.

A zene rovatban felsorolt zeneművek kaphatók Csáthy Ferenc könyv-, papír- és zeneműkereskedésében Egyház-tér.

Jön! A budapesti symphonikus szalon zenekar. : : Jön!

A Pilseni sörcsarnok termében (Első Takarékpénztár épülete) vasárnaptól szeptember 1-től kezdve hangversenyez minden este. Bejárat ugy a főutcáról, mint Kossuth-utcaról.

Apródy József

órás és ékszerész üzletét

Piacz-u. 30. sz. alá helyezte át.

Mindenféle zseb, inga, fali és ebresztő órák-ékszerek, aranyláncok, függők, gyűrűk, legolcsóbb beszerzési forrása. Javítás, atalakitás, vésés művészi kivitelben.

250—1912. v. k. szám.

Árverési hirdetemény.

A debreczeni kir. jbiróságának V. 570./4.—1912. számú végzése folytán közhírré tétetik, miszerint Magyar fémipar szerelvény és pincze gazd. gépgyár részére 19 kor. 60 fill. tőke és eddig összesen 24 kor. 40 fill. perköltség erejéig 1912 évi március hó 25-én bíróilag le- és felülfoglalt és 940 koronára becsült 3 ló, kocsis és butorokból álló ingóságok 1912 évi szeptember hó 5-én délután 4 órakor kezdetét veendő és Debreczenben Miklós-utca 53. sz. a. megtartandó nyilvános birói árverésen a legtöbbet ígérőnek azonnali készpénzfizetés mellett, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Megjegyeztetik, hogy az árverés mindazon foglaltatók részére, kik már jogerős végrehajtási zálogjogot nyertek, elrendeltetik.

Debreczen, 1912 évi augusztus hó 13.

Karacs Sándor,
birói kiküldött.

Irodának, vagy jobb műhelynek

kapu alatti egy szobás helyiség a legforgalmasabb helyen Piac-utca 30 szám alatt kiadó. Értekezhetni ugyanott Apródy József ékszer üzletében.

Iskola idény

alkalmából a t. szülők figyelmébe ajánljuk

Szabó Miklós

férfi, fiu és gyermekruha

o nagyáruházát o

Debreczen, Piacz-utca 19. sz. alatt (az Alföldi tkp. szemben), ahol legolcsóbb szabott árak mellett a legjobb minőségű ruhák szerezhetők be.

Felöltők, télikabátok.

Telefon 10—64.

CHARLES CIRKUSZ.

Debreczenben,
a Széchényi-téren
felállított óriási sátorban.

Még csak
4
napig.

Szombaton és vasárnap

2—2

: nagy ünnepi előadás :
délután 4 és este 8 órai kezdettel.

Az állat gyűjtemény és a próbák naponta d.
o e. 10 órától kezdve megtekintetők. o

Vasárnap este 8 órakor új műsor

Jegyek elővételben: SCHWARTZ D.
o dohánytőszdájében válthatók. o

Bucsu előadás
kedden, szept. 4. este 8 órakor lesz.